

ADRIÁN CHÁVEZ: «SÓC QUITXÉ PELS QUATRE COSTATS»

La destrucció dels invasors

Adrián Chávez és a Barcelona convidat pel Seminari sobre Etnocidi i Colonialisme. Vol demostrar el veritable origen del poble indi i donar a conèixer la greu discriminació que després de 500 anys encara pateix el seu poble.

Isabel Muntané

«El 1938, un alt càrrec d'educació pública de Guatemala em va preguntar si sabia quitxé i si coneixia el *Pop Wuj*, el llibre sagrat dels maies. Jo no el coneixia, i a l'hora de llegir-lo em vaig adonar que no podia. Vaig sentir una gran pena en no poder llegir quitxé».

Des d'aleshores, aquest indi, menut i rialler, no ha deixat d'inquietar-se pels seus avantpassats. «Més pel fet que a l'escola ens deien que els indis no escrivien ni llegien. Ens deien que no hi havia documents, i jo n'havia vist un».

Adrián Chávez havia vist per primera vegada la còpia castellana del llibre sagrat dels maies. La versió que havia fet un jesuïta, el padre Jiménez.

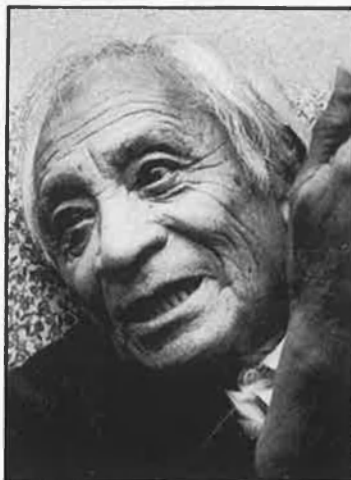
Però, com ell mateix ens explica, «en un principi no entenia aquesta versió, el padre Jiménez va agafar lletres castellanes per representar sons quitxés, i això és impossible. Va amagar el context del document. Com era espanyol i no dominava la fonètica quitxé ni tampoc no li interessava, no se'n va preocupar. L'única cosa que volia era conèixer el maia-quitxé per imposar el cristianisme, res més.»

Més de vint anys ha estat treballant Adrián Chávez en *Pop Wuj*. Malgrat no

«Els invasors van destruir la literatura

tenir cap ajuda oficial, ha editat una versió índia d'un llibre indi. Aviat en sortirà al carrer una edició italiana i una altra de francesa. I hi ha converses per treure'n una en castellà a Bar-

celona. Totes, però, fetes a partir de la versió del padre Jiménez, perquè de l'original indígena, no en queda res: «El padre Jiménez, com a bon catòlic, per no dir fanàtic, no li convenia traduir be el *Pop Wuj* i va alterar, eliminar i afegir els trossos que li van interessar. De tota manera, cal agrair-li que recuperés aquest llibre, l'únic document que hi havia a

Amèrica que parla d'història.»

«És una enciclopèdia primitiva, sense tecnicismes. On s'usa el llenguatge comparatiu. Però és un llibre on es defensa Amèrica, de la resta de les grans cultures no queda res. Només unes runes, estàtues de pedra, però són testimonis muts, i aquest llibre és un testimoni parlant.»

«Cal acabar amb la discriminació»

«Els invasors van cometre tres tipus de destruccions. Van destruir pobles sencers amb els seus canons. Van destruir els monuments, els temples religiosos. I, finalment, van destruir la literatura, perquè no es sabés què és el que van anar a fer a Amèrica.»

—Malgrat tot, el poble indi continua existint.

—Potser perquè és resistent. Ha suportat tota una vida de repressió, d'angoixa, d'opressió. L'invasor va dir que els indis eren salvatges, que menjaven la gent, que eren... i van calumniar els pobles d'Amèrica. A causa d'aquesta calúmia va sorgir un fantasma, el de la discriminació. I els indígenes tenen una ascendència, un llinatge.

—¿Un llinatge?

—Sí, ara demostrarem l'origen dels pobles americans. Ho farem amb documents. No és una teoria meua, inventada.

—¿Què ha trobat?

—Veritats científiques. L'origen de l'home ebro-americà.

—¿I la «madre patria»?

—¿Quina «madre patria»?

DOMÈNEC UMBERT

«¿Quina madre patria?»

—Espanya.

—¿Oh! Jo penso que els indígenes no van sortir d'Espanya, per ara dir que Espanya n'és la mare.

—¿Com viuen el dotze d'octubre els indis?

—Doncs, bé, treballant i lluitant per viure.

—¿Així, no ho celebren com a festa?

—¿Quina festa?

—El dotze d'octubre.

—No ens n'adonem. La major part dels descendents dels pobles indígenes són ignorants, no saben què és el dotze d'octubre, ara ja es comença a estudiar, però... només saben que els oprimeixen, que els maten, que els fumiguen com si fossin insectes.

—¿Què pensa vostè del V centenario?

—Primer hauríem d'analitzar qui l'organitza.

—Els espanyols i els seus descendents.

—Caldria buscar-ne una raó, perquè hi ha dues coses, descobriment i colonització. Jo voldria ser sincer, com a descobriment és un esdeveniment històric, es va eixamplar el món. Però també n'hi ha unes conseqüències que cal analitzar. Fer un balanç del que va deixar la colonització, la invasió d'Amèrica, quan encara ara n'estem patint les conseqüències, la discriminació.

—¿Discriminació, pel fet de ser indi?

—Sí, ells et veuen amb aquesta roba, aquest barret, i sense haver conversat amb tu, ja opinen. Li explicaré una cosa que a mi em va passar fa poc. Un catedràtic de la Universitat de San Salvador em va convidar perquè anés a fer conferències sobre la cultura maia. Quan em van veure així, com em veu vostè, i a sobre, baixet, per acabar-ho d'adobar, no em feien cas. En acabar de fer la conferència, va haver-hi una explosió d'aplaudiments. Es va aixecar un catedràtic ros, castellà i em va dir: «professor, vostè no pot ser indi», i jo li'n vaig preguntar el perquè, i ell em diu: «perquè vostè parla el castellà com cap d'aquests llatins». Era un compromís seriós, no vaig fer res, només vaig abaixar el cap.

Adrián Chávez comença a estar cansat, ens diu. Són molts anys els que té, 82 anys marcats per la sordesa

Les Ales Esteses, 34

Clovis ha desaparegut. A partir d'una sèrie d'entrevistes a amics i coneguts, un periodista decideix escriure la seva biografia. Un retrat complex i viu, un personatge amb mil cares diferents

I també del mateix autor: **Els exèrcits de Paluzie.** Ales Esteses, núm. 8

Manuel de Seabra

Col·lecció dirigida per Alex Broch

EDICIONS DE LA MAGRANA

i uns ulls entelats que continuen llegint i cercant. Vol explicar la veritable història dels indis. Vol que siguin reconeguts.

«Imagini's, quan van anar els espanyols a Amèrica, s'inventaven guerres, combats que eren impossibles. ¿Amb quines armes es barallaven els indígenes? Els espanyols portaven canons, pólvora, municions, carabines, escuts de ferro, vestits de ferro, el cavall, per infondre pànic. I, més encara, l'estratègia bèl·lica, perquè ells ja s'havien entrenat a Espanya «per enviar al *carajo* els moros. Estaven entrenats per a la guerra, i és això el que van posar en pràctica. I els indígenes ¿quines armes tenien? No en tenien. No sabien de guerra.»

«A Amèrica es va cometre molts crims. El fet més negre que va come-

tre Hernán Cortés a la seva vida és aquest: Ell va enviar Cristóbal d'Oliz a Hondures perquè l'ajudés a governar, però Cristóbal d'Oliz el va traïr.

Aleshores, Hernán Cortés va dir a la gent més noble a Mèxic, l'aristocràcia, que anessin amb ell a castigar Cristóbal d'Oliz. Va anar amb tots ells a Hondures, i va acampar a la vora de l'Uxumalcinta. I es va inventar que els mexicans volien matar-lo, que se li havien rebel·lat, només com a revenja. I els va assassinar. Els mexicans no tenien armes, ¿com podien rebel·lar-se, amb quines armes? Aquest és només un exemple. N'hi ha molts.»

—*Demanen que el V centenari fos una data de solidaritat amb el poble pre-colombià.*

—Això seria una obra d'humanitat, reconèixer els errors que s'han comès i reparar alguna cosa. Seria una posició molt elegant.

—*¿Com es podria materialitzar?*

—Únicament eliminant la discriminació. Que pensin que governen humans, que no és gent inferior. Que entenguin que estan en un error, que tenen un concepte dolent dels descendents dels primers pobladors d'Amèrica. Però, per borrar aquesta discriminació, cal demostrar-ho, i això és el que vull fer jo.

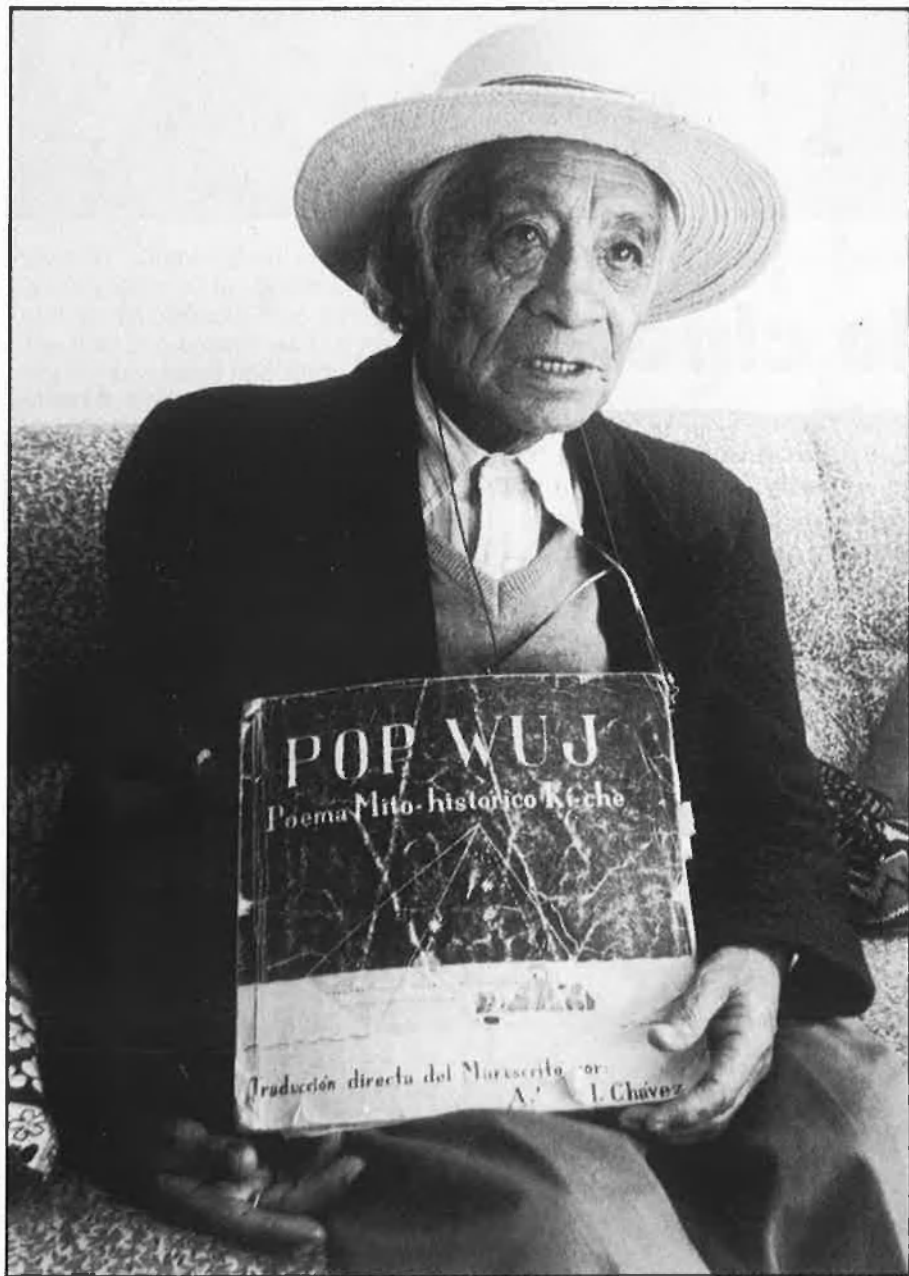
És la primera vegada que Adrián Chávez visita l'Estat espanyol i ens explica que s'està emportant una impressió molt contrària a la que pensava: «Jo creia que trobaria edificis colonials com els d'allà. Però no, he trobat gent molt bona, amics. És el més important, buscar homes, no arbres, ni cases, ni indústries. Conèixer persones. Ara bé, només he estat a Barcelona, i això no és conèixer l'estat. També hi ha València i altres ciutats, per tal de poder obtenir una opinió general.»

«Jo sé que aquí hi ha una parla diferent a la castellana pels rètols que veig. Sé que és un idioma, que teniu una història, que és exemple de convivència, però sembla que estan sorgint conflictes entre alguns grups, ¿oi? Els bascos, els catalans. És com a Guatemala, allà també hi ha pobles diferents, uns 25, però no tenen representació. Però a poc a poc es va il·luminant el panorama d'Amèrica. A poc a poc.»

—*Molt lentament.*

—Sí, però així és millor, senyoreta. Les revolucions abruptes no triomfen, fracassen. Miri el cas de la revolució francesa. Va ser un esdeveniment meravellós, va ser una lliçó universal per la llibertat. Però els mateixos que van aixecar la revolució van caure a la guillotina. I tot va tornar un altra vegada a mans de la burgesia. I a Guatemala va passar el mateix amb la revolució del 44. La revolució va expulsar tots els militars, vint generals que succionaven l'economia nacional. Els van posar en un tren, però amb el temps, tots vint van tornar a entrar. ¿I ara, qui els retira? Per això, ho hem de fer a poc a poc, lentament, per no espantar-los.»

Adrián Chávez s'acomiada de nosaltres, diu que està cansat. Són les set del vespre, i se'n va a dormir. Demà, cap a les quatre de la matinada, s'aixecarà i molt aviat sortirà a passejar pels carrers de Barcelona. □

DOMÈNEC L'IMBERT